

L'ESQUELLA DE LA TORRATXA

Periodic humoristic

PREUS DE SUSCRIPCIÓ: Estranger, 5 pessetes FORA DE BARCELONA: Espanya, 3 pessetes

La desigualtat de la mort

DEVEGADES, quan els aconteixements de la guerra arriben a ésser excepcionals o se van succeint com una mena de «Caliquillos», sento que els meus amics diuen:

—Estem vivint lo més extraordinari que ha succeït d'ençà que el món és món.

S'obliden de dir que nosaltres no hem viscut res. Ho hem llegit. La guerra ens ha estat oferta com un folletó per entregues; cada dematí, la dona, la mare o la minyona ens han servit tres coses agradables: el cafè amb llet, el pa amb mantega i el diari. I aquest el llegíem amb la mateixa banal fruïció que les porteres les novel·les melodramàtiques d'En Lluís de Val. Però tots, jo el primer, repetim:

—Quins dies hem viscut!

Quan més han viscut els homes,—perquè els homes han viscut, no pas nosaltres—és quan més morts han caigut en el mar i en la terra. Cada soldat que sospirava: com he viscut!, voldrà dir: com he matat i com he vist morir!. Però mai hauran tingut els morts tant i tant poc valor. Què hi fa que hagin caigut un mil·lió diran a França i a l'Anglaterra i a Itàlia, si per damunt les tombes passen els francesos que han tornat a engrandir la França; els anglesos que han sostingut l'Imperi; els italians que han acabat l'obra de la Itàlia una i redimida; els belgues

que han recobrat la pàtria; els ianquis que han finit per donar al món una consciència?...

Uns morts seran ben bé morts: els alemanys. No sabran perquè varen morir; no hauran donat la sang més que per a empètir la pàtria; no els ploraran fora de les seves llars. Alemanya mateixa serà morta. Les ambicions, les glòries, les espirituals ardències alemanyes, mortes. Aquell quadre de l'Albert Durero, «El cavaller de la mort», podria penjar-se als peus de l'estàtua de Germania! La planura immensa amb una catifa de cadàvers, i per damunt, a cavall, com un fantasma, el Kaiser.

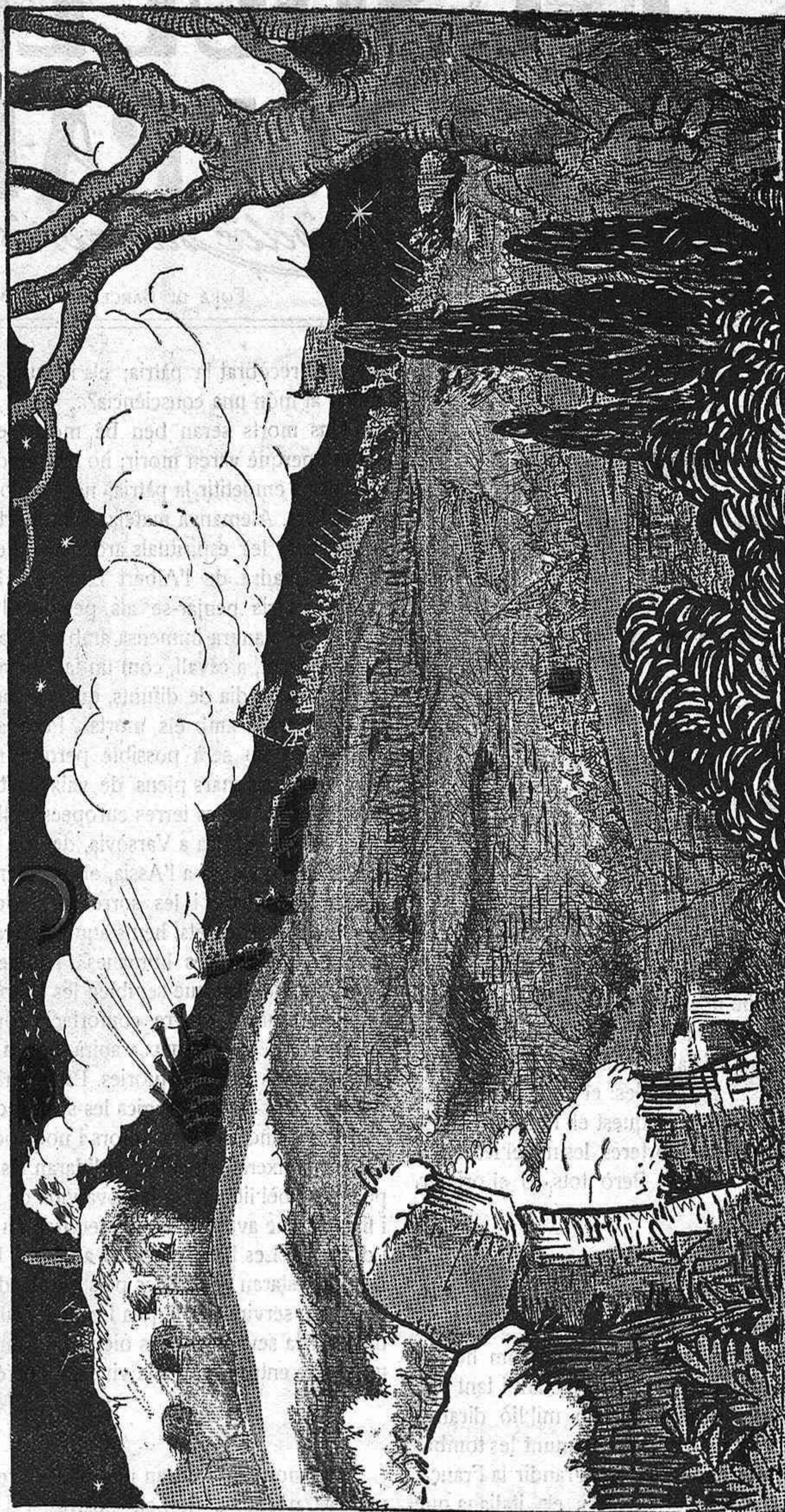
En aquest dia de difunts, quan la pau arriba tothom dirà: «Pensem amb els morts». Però semblant enorme pensament no serà possible perquè n'hi han masses. Heu's aquí els mars plens de vaixells torpedinats; heu's aquí totes les velles terres europees ratllades pels cementiris, des de Bèlgica a Varsòvia, des de Murmània a Macedònia; heu's aquí a l'Assia, els sepulcres nous rodejant al Sant Sepulcre, i les sorres dels deserts cobrint els regiments d'esquelets; heu's aquí l'Àfrica sentint-se remoguda per les caceres humanes... I al cel de França i de Itàlia, les estrelles que semblen les ànimes dels aviadors.

Però aquesta alegre confortació contra la mort que avui corre per L'ESQUELLA anirà, poc a poc, extenent-se per les terres avui mortuòries. Passaran els anys; se succeiran en els camps tràgics les sembrades i les collites, els homes tindran altres amors i nous odis; se casaran les viudes; creixeran els orfes; oblidaran els soldats les seves penalitats bèl·liques, en la nova vida de treball i de plaer, i fins els que avui fan plorar serviran en l'avenir d'orgull i d'alegria. Les llars franceses, angleses, belgues, italianes, ianquis, estaran presidides pels retrats dels morts. El seu heroisme servirà per la joia familiar, i al recordar el moment de la seva mort, els oients felicitaran, riallers, amb un alegre entusiasme, a la viuda, a l'orfe, als vells.

*
**

Uns morts no tindran ni glòria, ni records, ni produiran joia pòstuma. Són els nostres, els morts d'aquesta hecatombe municipal i espessa. Cent mil han caigut

CAPVSPRE DELS DEUS IMPERIALISTES

L'enterrament del militarisme alemany

Espanya. Cent mil cadàvers equivalen a una guerra, per aquí representen el final de una neutralitat famolenca i gripal. Cent mil morts a França, són Verdun, el Marne, la Lliberació. Aquí una epidèmia.

Tant sense glòria tombaren, tan morts estan, que ni podem demà visitar-los, complint amb la pietat tradicional, ni posar en els seus nínxols la corona de cada any.

PARADOX

La festa d'enguany

Quan demà, dia de llur sant, els morts dels nostres cementiris obrin les portelles dels nínxols o alcin les lloses de les tombes i surtin a passejar se miraran amb llumanetes assombrades (els morts no miren amb ulls, miren amb llumanetes com uns mistos encesos que els cremen dintre les conques) i se diran els uns als altres.

— Quants que som!

— Hi ha més gent que als envelats de la festa major de Badalona.

— Més que a escoltar un discurs d'En Cambó.

— Encara és viu en Cambó?

— Més que mai. I això que algú s'estimaria més saber-lo aquí, que veure'l allà on és.

— Què hi farem, són coses de la vida que és punyeflera.

— Lo que trobo més estrany és que aquest any no hagin portat flors, ara que som més, ni una; ens tindrem de fer les corones d'aura d'aquesta que s'enfila pels nínxols.

— I amb tants nous és més estrany. Què'ls hi deuen haver dit per a convènce'ls de venir.

— No ho sé pas. Pot-ser hi hagué revolució i n'han fusellat uns quants.

— Me sembla que no. Després de tot, lo millor que podem fer és preguntar-ho a un d'aquests quintos.

— Escolta, noi?... d'on heu sortit? Qui ha fet aquesta lleva? Se vos coneix que sou nous perquè encara porteu carn al clatell, no teniu la calavera pelada com nosaltres.

— Què voleu fer-hi? Tot vindrà.

— I bé, com és que vingueren tants?

— Coses de la «passa». Una moda que ha corregut pel món a les acaballes de la guerra.

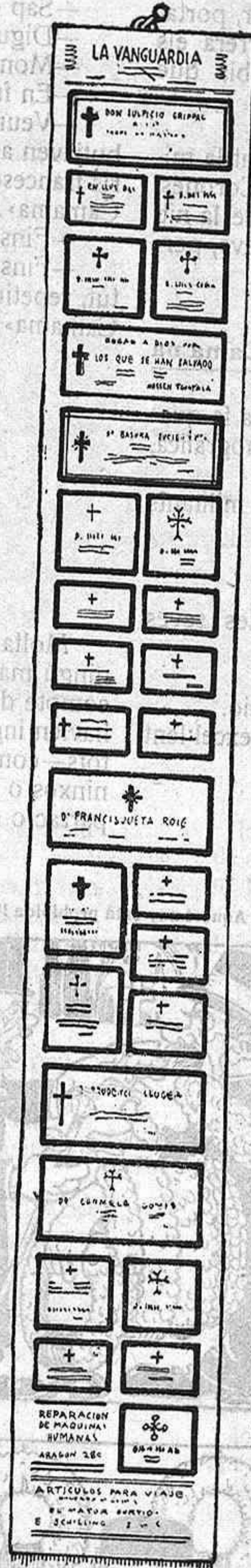
— Moda de morir-se?

— De morir-se i sobretot d'estar malalt.

— Ho està el rei,

— I ho està el papa,

— I fins aquell que no té capa.

El termòmetre del senyor Esteve

— De manera que aviat no cabrem aquí?
— No, perquè de tant abusar, la moda de estar malalt s'anà perdent i no quedà més que la de morir-se.

— I què més?

— Noi, no puc dar cap més nova; això és lo últim que's corria abans de dinyar-la jo.

A cau d'orella

Els petits drames

Quan l'aglomeració de cadàvers fou tant grossa que es feu necessària una sala d'espera, una «morgue» provisional, una cua de morts, els enterraments numeraven els taüts amb uns papers que enganxaven a la caixa. Aquests papers numerats, el vent, o els passants se'ls emportaven. A ningú se li va ocórrer que els números podien ésser pintats.

Quèien els números i els tornaven a enganxar arbitrariament. El 111, anava a parar on estava el 143 i a l'inversa. Així amb aquest canvi de números en venia un altre, i el pare mort se convertia en un nen, i la dona en un valetudinari i l'espòs en una senyora. El monòleg d'En Hamlet se transformava: Esser i no ésser, heu's-aquí el problema.

A un amic nostre se li morí la mare. La portà devotament al cementiri, s'esperà hores i hores a la porta de la tenda de campanya que feia de dipòsit de morts, seguí finalment fins al nínxol de la família, i an allí volgué veure-la per darrera vegada.

— Podria obrir un moment la caixa?

— Prou.

El nostre amic, oberta la caixa, se trobà amb un cadàver masculí, un cadàver solemne, amb barbes blanques.

— Però si no portem a la meva mare.

Aquell home havia perdut dues vegades la seva mare.

Aquell mort

L'enterro més estrany el varem veure fa una setmana. Hem vist morts portats en una escala, d'altres en un carro, a les espatlles dels amics o dels familiars, fins un varem veure ficat en una saca. Com el d'aquella nit, cap.

Cap allà a les dotze, arribà un cotxe de morts a la porta d'un Hotel de la Rambla, després cotxes, després corones, després deu o dotze senyors amb berrets de copa. Ni un cantic, ni un plor. Podia haver estat una boda, o un bateig, si no hagués estat la serietat. ¿Qui era aquell mort? Potser algun prín-

cep exilat? ¿Tal volta un diplomàtic? Un viatger, portat per la guerra? El cotxe començà a moure's i darrera els senyors enxisterats. El rotllo de curiosos no sabia què pensar quan una traviata digué:

—C'est un anglais. Il etait très chic.

Ella ho devia saber. Aquell anglès havia rebut la millor oració, una oració digna d'un gentleman. Corones, berrets de copa, silenci, correcció, les dotze de la nit, l'hora dels morts, i una nòia bonica, que assegurava, perquè ho podia saber, que ell *etait très chic*.

Monsieur Camama

N'hi han, de morts sense enterrar, previstos ja fa quatre anys. Constituïen la darrera estadística demogràfica, per a després de la pau.

Són els escriptors, els propagandistes, els militants germanòfils:

—Què diuen els germanòfils?

—Callen com morts.

Preguntem en els cafès, en els cercles, per les seves tertúlies:

—Les penyes germanòfiles? Mortes...

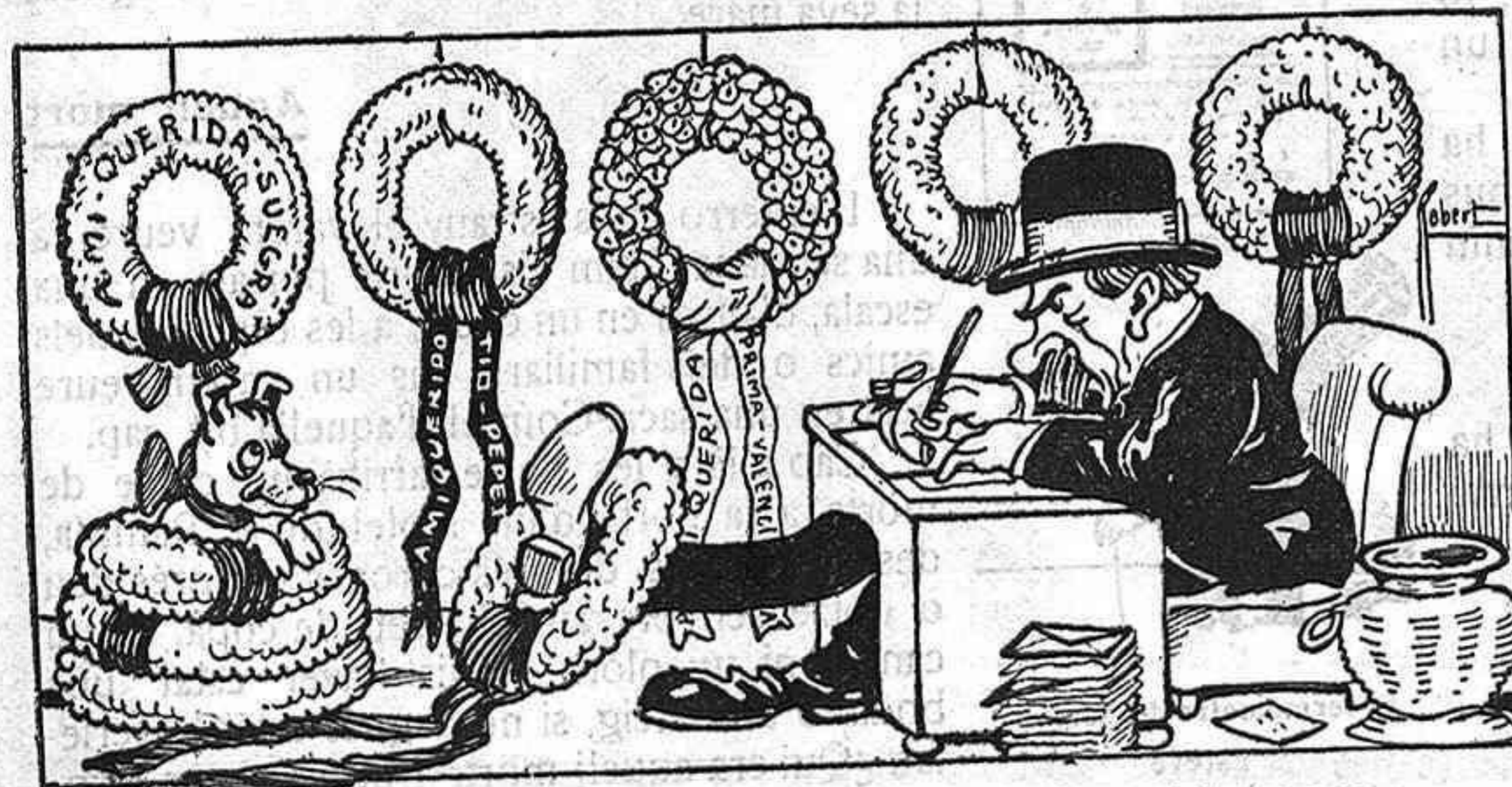
A l'Ateneu, ha continuat la nostra interrogació.

—I En Murua? ¿Que fa el nostre antic i excel·lent amic Murua?

—Res, igual que un mort.

Després, baixant la veu, ens deïen:

—Vaja, que estaran ben contents els meus morts. — Alto!... Aquest any està prohibida l'entrada.

—Mireu, nois, si voleu les corones, veniu les a cercar vosaltres mateixos a casa...»

—Sap com li diem?

—Digui.

—Monsieur Camama.

—En francès, an ell?

—Veurà. Abans, quan els alemanys avansaven o rebutjaven atacs, o firmaven paus, En Murua, agafava diaris francesos i deia: «Vamos a ver que dice monsieur Camama». I això un dia i altre...

—Fins ara...

—Fins ara, que veient-lo passar tant malinçònic i abatut, repetim nosaltres la seva frase: «¡Pobre «Monsieur Camama»! Què dirà ara «Monsieur Camama»?»

El mort pacifista

Molta més animació que els altres anys hi havia, car ningú mancà a la cita que se'ls hi feu, per fer el recompte dels nous companys — només companys — que havien ingressat aquell any en el país de Xauxa. Per això tots — com un sol mort, — anaven sortint de llurs fosses, ninxos o tombes, boi llimpiant-se de quelcun tros de parrac o encenalls que els havia quedat enganxat en llur ossamenta.

No'n volgueu més de garranyics i garranyacs que els hi feien les frontices rovellades després de tan temps de no servir, mentre anaven fent llur via al punt de congregació, els uns discutint acaloradament boi caragolant-se els bigotis a lo Kaiser, altres entonant la Marsellesa i els menys boi fent bracet amb sa hermosa *dulcinea* — hermosa dintre el regne dels morts — dient-se paraules amoroses, juntes, molt juntes llurs closques.

Començà el congrés, i després de declarar obert l'acte el president, el secretari donà compte detallat dels moltíssims companys que degut a la benhaurada guerra, havien ingressat en el regne dels morts.

Després començaren els oradors amb llurs ademans característics, i fins n'hi havia quelcun que fent-ho massa fort, se li descolava el braç, anant a raure en mig dels congregats.

Gran entusiasme hi havia, i entre moltes coses s'acordà enviar telegrames de felicitació al Kaiser, Asquit, Wilson, Poincaré, Clemenceau, etc.

Tothom aplaudia a no poguer més, fent un soroll de plats trencats que espantava la terra, i fins el batlle de Xauxa, escoltava boca-badat boi caient-li la baba, fins que fillets de Déu quan es girà per a contemplar l'aspecte grandios que oferien la munió de congregats, vegé l'esquelet d'un militar, i per a més novici de

DANÇA MACABRA

aquell any, fent pecigolles a la carcanada de la seva venusiana companya.

Quin odi! Tota la seva ossamenta tremolava, com si es trobés a doscent graus baix zero, però després asserenat, reflexionant un poc, com a bon batlle que era, notà que la pau de Xauxa perillava, car aquell any no més havien entrat que difunts però no difuntes, i per aixó amb un esclat començà a grans crits:

—Prou aplaudir...! Abaix la guerra...! Visca la pau...!

Grans crits de protesta i d'interrogació al sentir les inesperades manifestacions del batlle, repetint aquest:

—Sí... sí...! Abaix la guerra, o sinó que guerregin també les dones...!

Allavors tothom es donà compte de la difícil situació, i els aparellats previsors perquè veien el conflicte, un per un agafant fort a ses companyes anaven per a marxar, però els altres no estant per a brocs, els hi barraren el pas, començant la *saragata*, quedant per terra, degut a les trompades, un munt d'ossamenta que feia fredat.

Fou la primera volta que a Xauxa sentiren els efectes de la guerra.

J. ESTEVA GILI

MACABRICA

Amb un neguit estrany a dintre'l cor
i un desig tafaer a la memòria,
hem volgut visitar el cementiri,
primè ens hem despullat de tota por,
després hem defugit tota baldòria,
més tard hem negat pas a tot deliri.

Esperavem obtindre una *interviú*
de dos morts, l'un amic, l'altre adversari,
ambdós recalitrants, heroics ambdós.

Ha sigut molt amable cadascú;
de ses paraules, sense comentari,
ne fem un esquelet, migrat esboç:

I.—L'AMIC:

Jo vaig morir amb l'ànima ablaïda
d'un odi sant, vegent-me trepitjat;
calia abatré'l món de la mentida
pel més gegant dels dèspotes alçat.

La santa pau violà la colla ardida
submissa al vil, el seny esbogerrat,
les mans crispades, l'ànima dormida
en el jaç prehistòric i execrat.

Me'n sento ben content del sacrifici
ara que arriba aquí la cantarella
dels pobles que desperten d'un mal sòn
¡Com remercio l'absolta, el seu judici,
la engrescadora olor de la poncella
que s'obra magistral al cor del món!...

II.—L'ADVERSARI:

Jo vaig morir rabiós, les mans sagnantes,
la consciència borrarxa, 'l pit masell,
a l'hora de contar una de tantes
victòries sobre pobles en flagell.

Jo era un cavall d'Atila, allí on més plantes
queien, l'ermot s'omplia de rovell
jo esborrava fronteres pot-ser santes;
de coures, rius, ciutats, fèia agabell.

Ara al meu Déu abat la desventura,
ell que ambicionà tant a primer' hora!
¡quin desengany haver de sucumbir
i encadenat cercar plè de paüra
pel mapa-mundi l'illa més traidora.
més plena d'alimanyes, on morir!

J. COSTA I POMÉS

MUNICIPALESCA

Calentes i grosses!

A castanyada municipal, la celebraran enguany, amb tota pompa els senyors Iglesias, Durán i Ventosa, Mir i Miró, Rogent, Ulled, Puig de la Bellacasa, Companys, Calderó, Guerra del Rio i Soler i Roig, que són els qui componen el flamant Consell de Govern.

Al menys tenen els esmentats senyors la paella pel mànec, lo que significa un aventatge. Sabuda

és la facilitat amb que se fa de la paella torradora...

Lo del Consell de Govern, que podia ésser un cau de raons, ha anat com una seda. De les protestes, dels crits i l'avalot mogut sis mesos enrera, a l'ésser presentat el Projecte de la llei Municipal, amb prou feines si ne queda rastre. De les conferències en els «centres» de districte, amb vistes a alçar el poble contra el Consell que allavors volia imposar-se, no en queda res a hores d'ara. Segons hem pogut veure, caminen els irreductibles i els cridaders d'acord amb els patrocinadors de la Reforma, que estem per a dir era necessària. Que desitgem siga profitosa als interessos de la ciutat, mereixedora de que els seus administradors la tinguin en compte.

El reparo seriós a oposar al Consell prové del nombre excessivament crescut dels consellers. Millor que deu ne hauríem volgut quatre. Més aviat que quatre dos. A l'Ajuntament en totes les coses segueixen el camí invers, molts fan poca feina. Calia, en aquest cas concret, esperar que dos treballessin més que deu.

El fet és que tenim Consell de Govern. Veritat és també que donats els «obstacles tradicionals» que en la Casa Gran s'oposen a tota iniciativa ben intencionada, i en la impossibilitat de que l'acció dels consellers resulti una meravella, ens donarem per més que satisfets amb que siga, lo que ara s'ha fet, un assaig profitós. Una fita que senyali el camí a reformes per a les que vé la opinió sospirant de temps i temps.

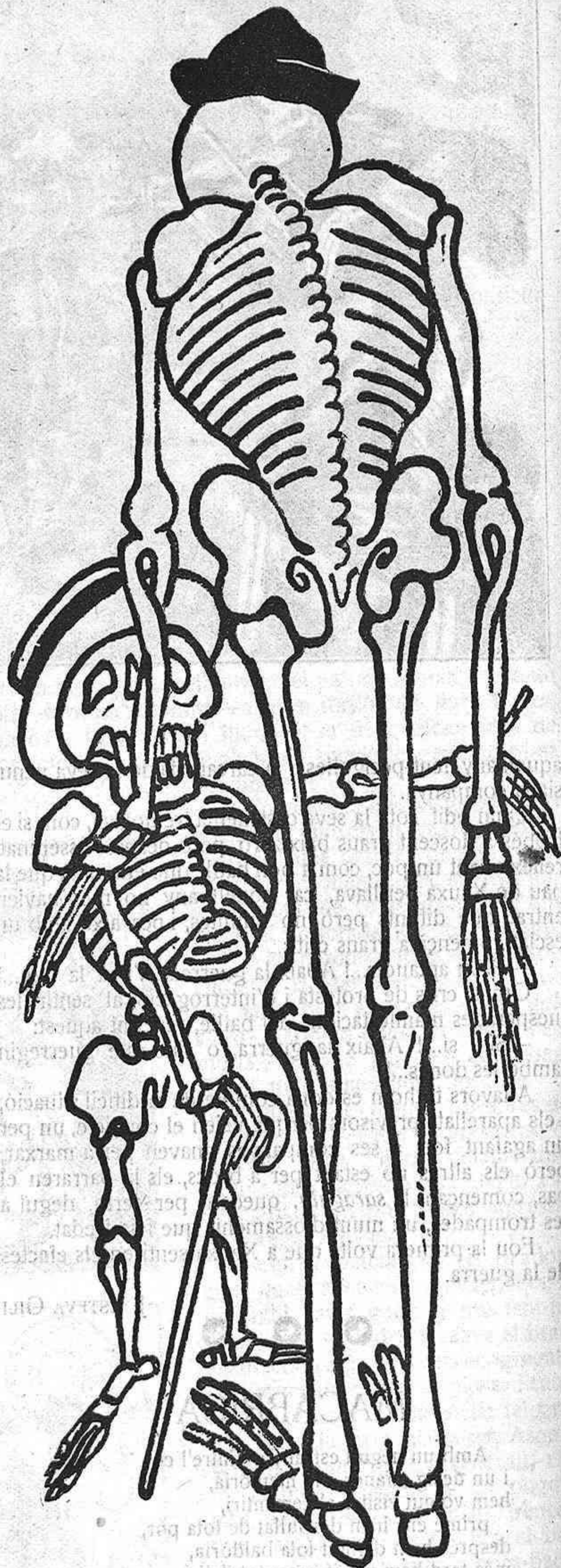
* * *

Qui ha estat a dos dits de que li fessin mal les castanyes i els panellats i tot, és el regidor jaumí senyor Soler i Roig.

La proposició nomenant a En Wilson ciutadà honorari de Barcelona, ha revoltat les sangs dels joves carlins, que han protestat sorollosament de l'acord consistorial, adoptat amb l'aquiescència dels representants de tots els grupus que integren el Consistori.

«El Korreo Katalàn», orgue el més alt i autoritzat del jaumisme germanòfil, ha tret amb motiu del nomenament lo que vulgarment se diu, «foc pels queixals».

El pobre senyor Soler i Roig, tan vehement i tan exaltat com bona persona en el fons, està aquests dies que no sap lo que li passa. Pensant que amb lo que apoiés En Durán no podia haver-hi cap mal, deixà aprovar la proposició sense dir: «aquesta boca és meva». Com el senyor Soler i Roig, se comportà el senyor Bolós, que

—Això no pot anar. En pocs dies n'han entrat més de tres mil.

—Saps què'n resultarà de tot això?... Que'ns apujaran el lloguer!

forma amb el primer, l'amo enviat pels jaumins a l'Ajuntament.

Un verdader conflicte pels dos regidors que no se expliquen la «badada».

«El Korreo», implacable, ha tret les coses de polla-guera. I ha dut l'enfado a l'extrem de demanar, o poc menys, l'acta als senyors Soler i Bolós.

El senyor Soler, que no s'explica la fúria dels corre-ligionaris, diu compungit:

—Tot justament ara que m'han fet ministre...

* * *

El senyor Morales Pareja vé, des de primer d'any, capejant els temporals més espantosos.

Al fi, i no obstant les menaçadores afirmacions del senyor Durán en la sessió en que se covà la crisi municipal, podrà menjar-se les castanyes en el seient presidencial.

—Anem ara pel gall—dirà amb seguretat el senyor Morales Pareja.

—Amb salut i amb vida de tots—responem nosaltres.

JUST

L'enterramorts alegre

I ha persones que al arribar aquests dies tristos de Totsants i dels Morts se'n van a veure el Tenorio o a visitar cementiris.

Si del Tenorio no'n fessin més que els primers actes potser encara m'hi atraparien; ara al final no. Es una comèdia de la qual se pot dir allò de:

Jerusalem, Jerusalem!

Com més anem menos valem.

Referent a visitar difunts, això mai,—que s'estiguin tranquils fins que Déu nostre Senyor els cridi per mediació de la trompeta del Angel del juí. Al cementiri no hi só estat més que per força; sé que hi tinc pis parat i que un dia o altre han de portar-m'hi. Que triguin tant com vulguin, me sembla que de no tornar-me foll no serè pas jo qui ho demani.

Què deiem? Ah sí, doncs ells van al cementiri o a saludar a don Joan, jo mai dirien on vaig? A fer broma a càl enterramorts.

Aquest enterramorts en realitat és fuster, i té feina i es guanya molt bé la vida, però com que sempre és bò tenir alguna altra cosa que ajudi, ell que sí que se'n va fer. Té un cotxe encontres del vell bayard, ell mateix fa les caixes i lo més divertit és que les fa per persones encara vives i s'enfada sinó es moren, conta els contes més divertits referents a difunts i enterraments i lo més bonic és uns comentaris de rialles que hi posa que valen totes les pesetes. Qui no ha sentit riure a En Facundo no sap lo que és riure gras. Fa: Clac, clac, clac. Sembla que el destapin i de la gola li surti vi novell. No més el doctor Pera riu d'una manera semblant quan visita de malaltia poc greu a

una comare d'aquelles tan revingudes i amb tot i saber que no té de fer-ne res, la fa arremangar i li burxa el melic. Aleshores també riu així mateix a la cara de la pacient (sobre tot si el marit és fora) i li diu: No és res això noia, no és res. Però, a pesar de tot i de tenir més motiu, no riu tan gras com en Facundo quan parla de difunts.

A casa d'ell hi trobaré castanyes i panellets i vi de totes menes, no'm faran passar les tres parts de rosari perquè com que tracten molt amb capellans són gent de minces creencies i quan vulgui divertir-me dient no més: Ja som al dia dels morts, començaran a rodar calaveres i ens farem un tip de riure.

Per exemple jo diré:

—Facundo: com va anar allò d'aquell bagul que deixaren al destinatari?

—Clac! clac! clac! Figurat que de l'Ajuntament m'avisen que hi havia un mort pobre allà baix, als forns de calcs. Pregunto: qui és? Aquell pobre valencià una mica coix, s'hi devia ficar amb aquestes plujes i allí l'ha sorprès la mort.

Quan parlaven de plujes prou tenien raó, perquè n'ha caigut d'aigua aquests dies eh? doncs aleshores molta més feia. Jo que'm pregunto:

—Facundo tens de mullar-te? Tens d'anar allà baix sabent dos dits més o dos dits menos la caixa que necessita el finat.

I vaig respondre'm:

—No.

En efecte no hi aní. Feta la caixa, a l'endemà enganxo el cotxe i avall. Era cap a mig dia i feia un dia esplèndid d'endemà de pluja, les vinyes començaven a brotar però les mates de pèsols ja ho feien veure tot verd, al fons lluia la mar; era un encant passejar en cotxe de tal manera. Trobí dos xicotets i els vaig fer pujar, el dia en que vos hi porti, en caixa blanca o negra, ja sabreu lo toves que són les molles. I avall tots tres.

Arribem al domicili del difunt i ens el trobem segut al sol vigilant un tupinet que estava bollint al foc.

Al veure'ns preguntà, tot astorat:

—On aneu?

—Aquí.

—Què vols?

—Endur-te-me'n.

—I ara? Ximple!

I ell que m'agarrà un bastó.

—No corris, noi, no corris. Que no eres mort ahir?

—No.

—Sí.

—No! Ahir...

—Què?

—Ahir vaig beure molt aiguardent. Com que no'm trobava bé i l'art sortí ple a vessar, beguí molt aiguardent.

Aleshores jo em dic:

—I ara, què fas de la caixa?

I me respón.

—Deixa-la aquí. Per a ell té de servir.

I li dic:

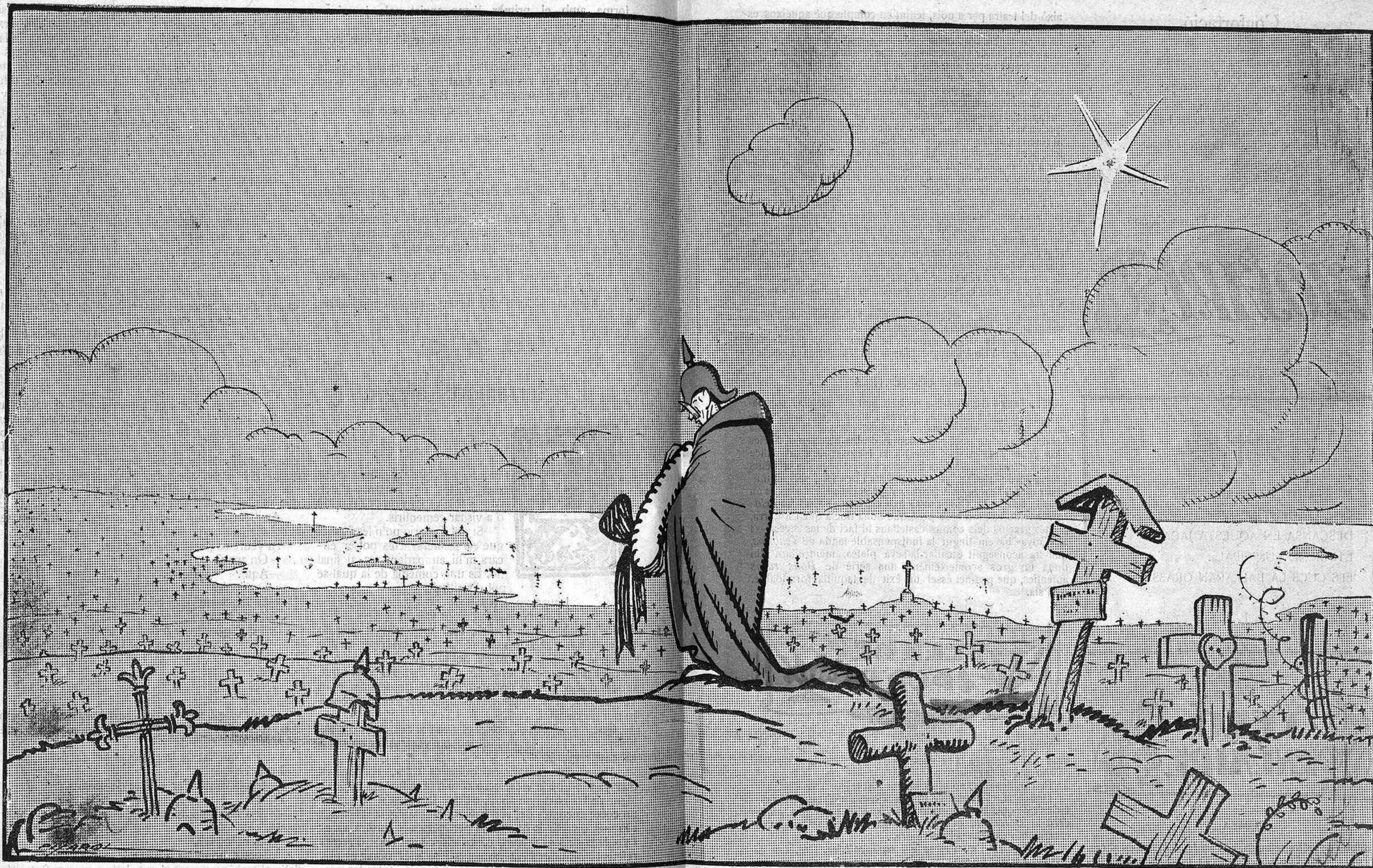
—Mira noi, aquí te deixo la caixa, un dia o altre la usaràs.

—I la prengué?

—Es clar, home, la feia servir per a dormir. Dintre d'ella el trobarem mort al cap de tres mesos. Sols calgué tancar-la per emportar-nos'el. Clac! clac! clac!

Així n'explicà un rengle; és més divertit pendre's la mort i la vida en broma que no com a cosa seria.

LETTA

—La pau?... Jo també vos l'he donada a vosaltres la pau!...

Confortació

Les llàgrimes que cauen
dessorre de la llosa d'una tomba
són sempre un arcàic tòpic
que usa la vanitat o la fe xorca.

Les tombes sols reclamen,
impassibles, que torni a sonar l'hora
de que la dalla brandi
i altre cop la mà destra alci la llosa.

Deixant aquest interval
llur més intens consol és la pau dolça;
que amb la fatalitat no s'hi pot batre,
i, a més, el cor i l'ànima reposen.

VÍCTOR CANIGÓ

EL NOSTRE «PITAFI»

MORTA D'UN TERRIBLE MAL
QUE LA GENT NE DIU «LA PASSA»
DESCANSA EN AQUESTA JAÇA
L'HIGIENE MUNICIPAL...
ELS CUCS LA BALLARAN GRASSA!

A. F. P.

XARAU

ROMEÀ

El dijous de l'altra setmana, a la tarda, s'estrenà en aquest teatre l'obra d'En Folch, *La Xinel·la preciosa o Galdric i Guimar*, obra per a infants, que's recomana per lo interessant de la faula, per la bona construcció de la major part de escenes, pel diàleg acurat i, sobre tot, per l'excelent presentació escènica. Un èxit més que regular, del qual nosaltres n'havem tret, no obstant, la convicció de que és molt difícil

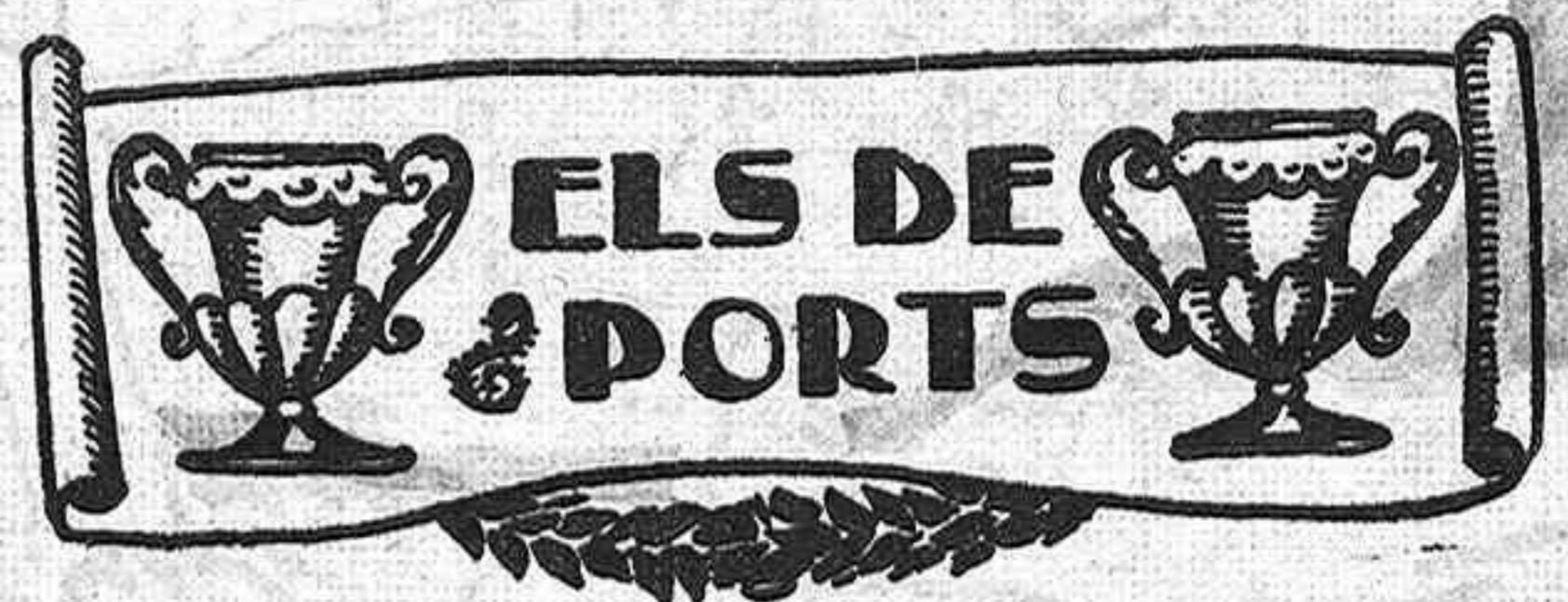
això del teatre per a nois, tenint en compte que aqueixos espectacles s'han de donar davant d'un públic en que forçosament hi tenen d'abundar més les persones grans que les criatures. L'autor, sapiguent això, convençut de que, tractant-se de un teatre important, el públic estarà format per diversos elements, s'ha de veure obligat a fer concessions als xics en desventatja dels grans o vice-versa, perquè, generalment, lo que interessa o commou, lo que distreu i diverteix als uns, ensopeix als altres. Es clar que això no resa amb els pares, que en veient als menuts satisfets de l'espectacle, en saber que hi riuen i s'hi interessen, ells també gosen i es donen per satisfets, però els autors sembla que tenen la pretensió de interessar a l'altra gent, al públic en general i d'aquí l'erro, al nostre entendre. Volem dir que el veritable teatre per a infants no és encara ben bé això; que tindria d'ésser quelcom més definit i més superior que els titelles, però quelcom menys pretencios i complexe que el drama propiament dit; faules sencilles i vives, escenes de relleu, coses, fets i figures que entrin pels ulls, psicologies fermes, caracteres gruixuts, d'una peça, diàlegs que dringuin com picarols, que sé jo!... Què en treuen en clar els infants, per exemple, en aqueixa *Xinel·la preciosa*, de la bonica escena amorosa del darrer acte?... Res... Això està bé, ben escrit, és artístic, però... no és per als xics ni per als grans.

Els actors del «Romea» jogaren l'obra amb molt bona voluntat; la presentació, esplèndida en decorat i trajos.

—Dimecres degué estrenar-se *Don Joan*, de Dumas, arranament d'En Vilaregut. Queda per a la setmana entrant.

ALTRES TEATRES

El «Teatro Español» ha reobert amb la mateixa companyia que dirigeix En Jaume Borràs. Funcions *monstruos*, comèdia pel pare i per la mare. Imagineu-vos que en una sola sessió donen al públic el celebrat drama de circumstàncies *Don Juan Tenorio* (set actes) i la famosa obra dramàtica *Montmartre* (quatre actes). Els amics de veure molta comèdia poden sortir satisfets; molta comèdia i ben feta, perquè inútil dir que el *Tenorio* millor que's representa a Barcelona és en aquella casa.—Al «Polorama» han estrenat allò de *La Pelotari*, que no és gran cosa però que dona lloc a que En Larra, el més graciós dels còmics castellans hi faci de les seves.—I al «Goya» havem tingut la indispensable tanda de *Tenorios*, que ha aconseguit escalfar la seva platea, mentre ara s'hi dona un gros aconteixement: una sèrie de *Balls rusos* autèntics, que promet ésser un èxit de taquilla formidable. Així sia.

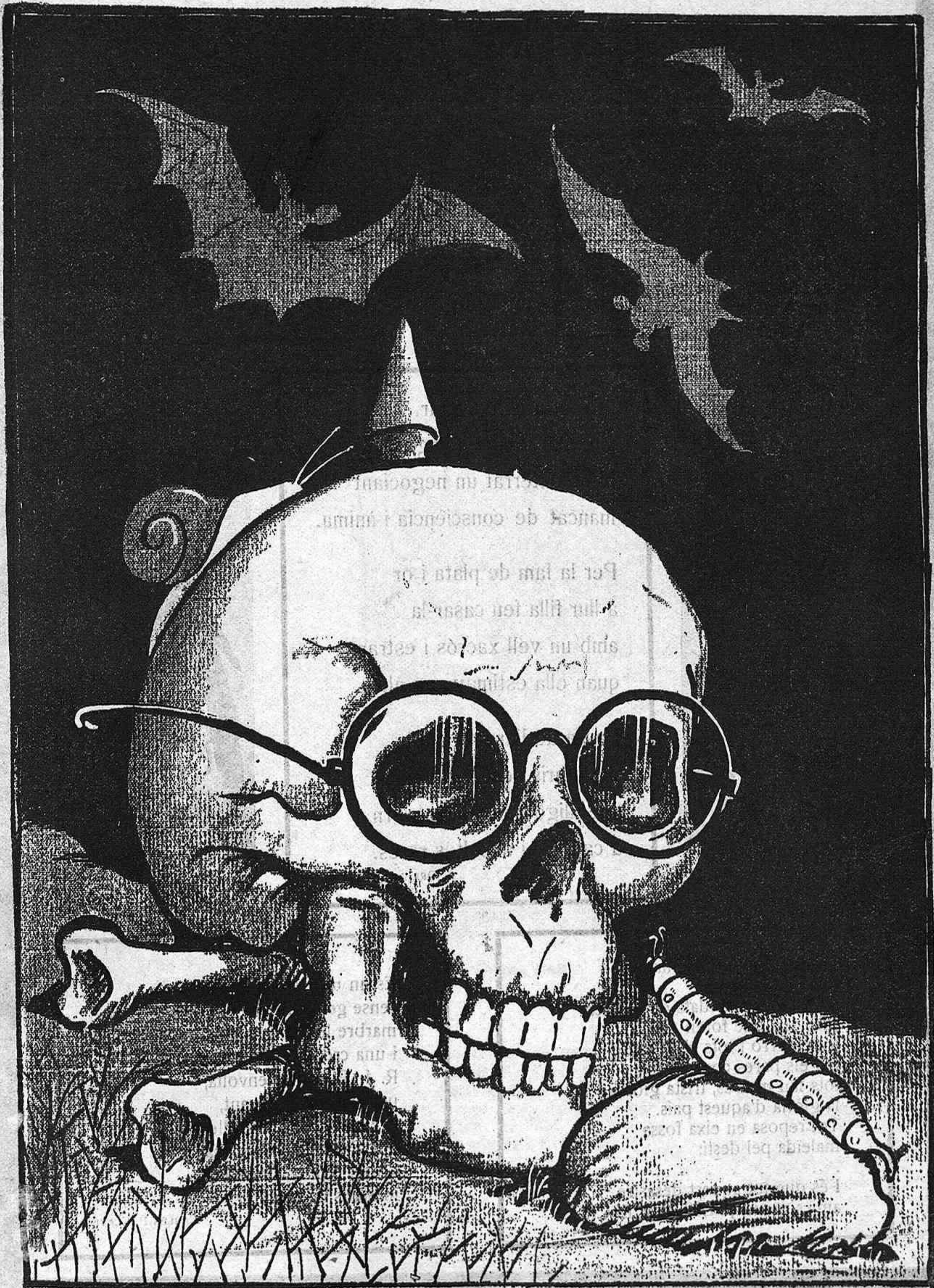
Veritablement, l'hem *dinyada*. Aquella *madame no l'hi fixis* que augurava la setmana passada la victòria del *Barcelona* ens ha enredat.

Perdó, llegidor, no hi tornarem mai més.

Doncs, sí, el diumenge presenciarem un d'aquells espectacles que queden imborrables. *L'Espanol* pegà una *panadera* al *Barcelona* que jo d'aquest ne faria un motiu de escarment i esmena pel pervindre.

Per 4 gols a 1 guanyaren els *espanyolistes*. Res, que si arriben a trigar un xic més, hi tenien que anar amb un cabacet els *barcelonistes*.

Això ens demostra, com ja diem més amunt, que en futbol no's pot sentar cap deducció. Equips que davant d'un Club fluix fan un paper d'estraça, davant d'un Club fort se creixen com a lleons. I aquest és el cas de *l'Espanol*.

R. I P.

El cuc. - Tu sí que pots ben dir que has mort de massa viu.

EPITAFIS

Reposa aquí un teutó
qui en vida es proposava
ser Déu nostre Senyô

—
El kolossal butxí
de pobles, jau aquí.
Lector, vès previngut;
que'l monstre encara put.

D'empaig de saviduría
jau un pobre kultural
qui amb tant saver, no savia
que kultura és tirania,
selvatgisme i droperia,
quan la ciència és criminal.

J. BAUCELLS PRAT

No t'aturis a pregar.
En eixa tomba amagada,
hi ha enterrat un negociant
mancat de consciència i ànima.

Per la fam de plata i or
a llur filla feu casar-la
amb un vell xacrós i estrany
quan ella estimava un altre.

Passa de llarg vianant...
No aturis aquí les passes
que aligots hi van tot jorn
a cantar-hi absoltes rares.

E. GRAELLS CASTELLS

La força gran d'Alemanya
tota ella jau aquí,
amb tots els soldats del Kaiser
(per cert que foren a mils)
tot el ferro i tots els homes,
tan els pares com els fills,
tots fan malves, trista glòria
la glòria d'aquest país.
Tot reposa en eixa fossa
maleïda pel destí:

.....
I és que tot aquest desastre
amics meus, ja ESTAVA ESCRIT.

Es un maussoleu senzill
sense gens ni mica d'art,
marbre lliç, mig blanc, mig negre,
i una creu posada a dalt,
R. I. P., que l'envolta,
una corona al davant,
i res més, sinó unes lletres
que diuen, si fa o no fa:
«Aquí reposa l'invicte
militarisme prussià».

CARLES P. CLAVERÍ

Nosaltres haguérem preferit que un o dos dels gols de l'altre dia, els haguessin guardat per a quan juguin amb l'Inter o el Sabadell o el mateix Espanya, encara que aquest ja és dels forts.

Estarien més aprop del Campionat i el pobre Barcelona no haguera quedat tan abonyegat com queda.

Però no'ns burlém dels vençuts. Pensin els barcelonins que si saben tenir paciència i entrenament i modificar la defensa posant-hi Coma-Costa o un altre combinació per l'istil, encara pot-ser hi seran a temps.

Seria una llàstima que tan ell com l'Espanya es desalentessin, doncs el interès del Campionat perdria un cinquanta per cent.

Amunt doncs, tots, que hi ha més dies que llangonics i el que riurà millor serà el darrer que diuen els soldats d'En Foch, els quals, segons frase feliç d'En Masferrer a La Vanguardia (que ara ja porta menys esqueles) s'assemblen als jugadors del Español, perquè procuren *avanzar y avanzar siempre*.

Més avall de la paret del camp blanc-blau, no creiem que poguessin avançar més els jugadors espanyolistes!

No desageremos, amic!

FLY

Carta de l'altre món

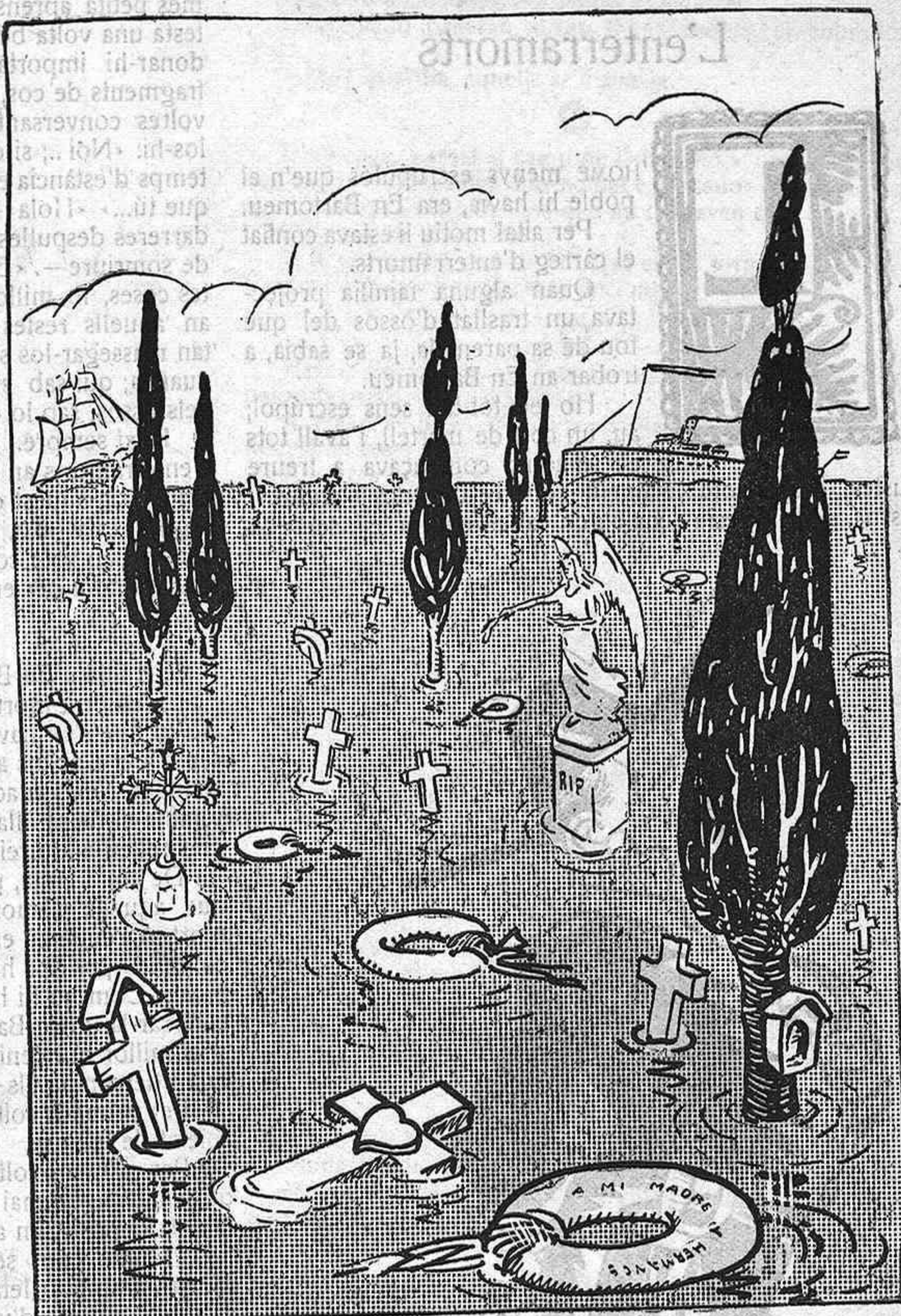
Estimada Marieta:

Sabaràs que això ja és massa,
Si bé no tenim la passa,
tampoc tenim cap passeta.
Aquí dins, com que som tants,
no hi cabem de cap manera;
Quantes caixes!... Desespera!
Això ja sembla els encants!
Per entrar hi ha tanta cúa
que sembla cerquin carbó.
Jo crec que Nostre Senyô
no més de veure-ho ja sua.
Sant Pere està molt malalt;
crec que és de treballar massa.
Si saps qui vulgui la plaça
diga-li «puja aquí dalt!»
Hem rebut un telegrama
que el Kaiser ara vindrà
que... vaja, que és vol matà,
però crec que és tot camama.

JAUME MUNNÉ

La gran castanya

Si fins ara no ha passat
el que li passa a Alemanya,

PELS MORTS DEL MAR

El cementiri més gran del mon

no ha d'haver-nos estranyat
a n'els habitants d'Espanya.
De castanyes ha arribat
aquest temps—que mai enganya;—
i En Wilson, acreditat
castanyer, que tant s'afanya
per' que l'Imperi afamat
(que de fam de Pau s'escanya)
d'aquest fruit quedi afartat
que és el fruit de la cisanya,
En Wilson—més clar parlat—
amb gran diplomàcia i manya
al Kaiser haurà clavat
per Tots Sants la gran castanya.

PEPET DEL CARRIL

Sempreviva

Aquí reposa un regidor
que segons diuen va morir
sense l'honor d'ésser traïdor.
Se'l creia humil republicà;
l'interessat jura que no,
¿ne farem cas del seu jurà?
Si l'hem de creure al fastigós,
¿on és el poble sobirà?
¿vaia una llufa als electors!

A. RIBA

L'enterramorts

L'HOME menys escrupulós que'n el poble hi havia, era En Bartomeu. Per aital motiu li estava confiat el càrreg d'enterramorts.

Quan alguna família projectava un trasllat d'òssos del que fou de sa parentela, ja se sabia, a trobar an En Bartomeu.

Ho feia tot tan sens escrúpol; au, un cop de martell, i avall tots els maons; començava a treure fustes, draps completament coberts de cucs i aranyes; òssos; si de la testa eixia algun cabell encara, ell, sense la

LOS MUERTOS QUE VOS MATAIS...

—Mira-te-la, mira te-la, aquesta Bèlgica!..
Encara fa la viu-viu.. Jo que l'havia enviada a
fer malves fa quatre anys!..

més petita aprensió l'arrencava per a que així aquella testa una volta ben pulida fes més goig. I tot ho feia sense donar-hi importància, amb sencillesa; agafava aquells fragments de cos, com aquell qui res; xiulant, cantat, o a voltes conversant amb els restes dels cadàvres, dient-los-hi: «Noi ..; si que ets delicat, n'hi ha que porten més temps d'estància en aquesta barriada i es conserven millor que tú...» «I iola»—diu a voltes en algun altre que'n les darreres despulles del seu rostre, hi queda encara un poc de somriure—. «Encara dura això?... Val més així; aquestes coses, lo millor és pendre-se-les rient...» i qui sap si an aquells restes ell hi parla així, perquè pot ser de tan massegar-los sap comprendre quan els perd i quan els guanya; qui sab si de tan freqüentar-s'hi, amb el renou dels òssos, sap lo que el mort li objecta.

I així sempre. En Bartomeu, era l'únic que hi havia d'enterramorts an aquell poble on a tothom causava repugnància aquest ofici; però creieu que encara que no hagués estat així, difícil hauria sigut cercar-ne un altre que fos tan apte com ell per aquestes coses; tan per a fer trasllats com per enterrar cadàvres.

La filla d'En Bartomeu, està malalta.

L'enterra-morts que amb la tristesa no s'hi feia, creieu que s'en havia fet un amic inseparable d'ella. No sembla el d'abans aquell home. Ara, quan fa algun enterrament, i més si aquest és el d'una nena, s'horroritza; li sembla el de sa filla, que a temps que els jorns avancen més relleu adquireix sa malaltia.

De cop i volta, pel poble s'escampa la trista nova de que aquella xamosa criatura filla d'En Bartomeu, ha mort. A l'endemà en caixeta blanca, senzilla i bonica, fou conduïda per dos homes al cementiri, la filla de l'enterramorts. Com no hi havia en tot el poble altre home per a enterrar-la que'n Bartomeu, aquest, amb el propi trajo—el millor que tenia,—d'anar a l'enterro, s'enfilà en l'escala i derrumbà els maons del ninxo.

Per primera volta sentí en son cor la fredor d'aquella soletat de la llosa.

Per primera volta s'horroritza davant de l'esfereïment que no sapigué mai veure, i agafant la caixa estotx de sa filla, la deposità en aquell ninxo.

També com sempre volgué cantar En Bartomeu, mentre amb la paleta cobria de ciment la paret d'aquell estatge, i en mig d'un horrible sofriment del cor, i combatint amb el sanglotar de que fou pres, entonà les primeres notes d'una cançó que cantava a sa filla, quan la feia dormir en sos braços.

Recordant son rostre amb els ulls closos i el somriu-re als llavis, digué maquinalment, després de finalitzar la cantata.

—Ja dorm!.. deixem-la!... i marxà de puntetes en mig de l'espectació d'aquells que silenciosament el compadien.

Des d'aquell jorn En Bartomeu ni un sol instant se'n aparta del cementiri; li sembla així que viu prop de sa filla.

Ell, com sempre, no és aprensiu ni amb ells trasllats ni amb els enterraments.

Sols l'espectre li enterboleix el pensament, quan l'atzar porta al cementiri el cadavre d'una nena; l'enterra cuidadosament, cobreix l'estatge de maons, plora com un infant i en mig de son sofriment, entona la cançó de sa filla, i diu una volta l'ha cantada:

—Ja dorm!... deixem-la!...—TINET

EL MICROBI SENSIBLE

—Pot-ser que'ls hi portés una corona?... Se la mereixen!...

ESQUELLOTS

Tantmateix les pluges d'aq uests dies devien ofegar el microbi de la passa, que sembla va minvant.
Si fos així, benaventurada l'aigua!
I benaventurat també, el vi i el rom i les begudes fortes.
Perquè Déu n'hi doret de les pluges que d'això hi han hagut a Barcelona!

Les Companyies d'Electricitat han apujat el lloguer dels comptadors.
Serà qüestió de tornar als temps de la llumanera.
Ara que l'oli va *barato*, pot-ser hi guanyarem.

Llegim:

«Ayer se rompieron unos cables del tranvia...»

«Anoche explotó una caja de las que la compañía de Electricidad...»

Això és un constant perill!...

No n'hi havia prou amb el microbi de la pesta?

Així, *farruco, farruco*, senyor González!
Sembla que el governador vol prohibir terminantment que es fumi en els tramvies.

A cada plataforma hi haurà un policia.

El cobrador dirà:

—Miri, guàrdia, aquells fumen.

El guàrdia els invitarà a llençar el cigarret.
Com que hi tornaran, al cap d'una estona, el cobrador dirà:

—Miri, guàrdia, aquells se'n fumen.

Diumenge, passat al camp de l'«Español», un concurrent va pendre el «machete» d'un soldat espectador i començà a apalliar amb furia a tots els que no opinaven com ell.

Senyors, no hi ha dret!...

Ja fa temps que això de la còssa es va tornant un espectacle més barbre que la *fiesta nacional*.

Havem tingut ocasió d'admirar una bon'ca postal de propaganda catalanista i aliadòfila.

A la cara hi ha un dibuix molt intencionat: el Kaiser, el tristement famós Guillem, lligat de peus i mans.

A la creu una llegenda que no pot ésser més esplicita:

«Amb els 12.000 voluntaris catalans que lluiten per la llibertat dels pobles, Catalunya es considera beligerant, i en nom d'ells demana la revisió del Tractat de Utrecht.»

Conformes de tota conformitat.

S'ha reunit ja el Consell dels Deu.

El consell dels deu regidors que han de manar, fer i desfer en els grans plets municipals de la ciutat de Barcelona. Pobra Pubilla!

Deu eminències al capçal del llit!

Sí què està mala!

Els autors dramàtics catalans i els no catalans residents a Barcelona, han celebrat un banquet d'homenatge al mestre Amadeu Vives.

Se'l mereix.

En Vives és un bon compatriota, que constantment ha vingut demostrant que té la guardiola a Madrid, però el cor a Catalunya.

Alcem nosaltres, també, la copa en honor seu.

A l'objecte de reconèixer els mes frescos, per l'Alcaldia s'ha donat l'ordre de marcar els ous.

Alguns radicals d'aquells que (?) prengueren part en la setmana tràgica, ja se el que diran.

—A mi, plim!

En Cambó—que ja no insulta a Bèlgica— diu que ha dit, parlant de pròxims aconteixements polítics, que «ells, els ministres regionalistes, no poden seguir, ni formar part de cap govern que no ofereixi garanties, no d'estudiar, sinó de resoldre el problema de l'autonomia de Catalunya.»

Ara és hora, segadors!

Ara que En Wilson els hi dóna tot fet.

Copiem un telegrama del *Brusi* del dimarts, edició de la tarda:

«El crucero *Reina Regente* marchará a Madrid, donde recibirá instrucciones.»

Ja'ns pensem quines seran aqueixes instruccions. El ministre de Marina li dirà:

—Senyor *Crucero*, cuidado que mai més torni a fer una semblant bestiesa.

Antoni López, editor — Rambla del Mltg, núm. 20

Imprempta LA CAMPANA y L'ESQUELLA, Olm, 8
BARCELONA

CAJA NACIONAL DE SEGUROS SOCIALES

Societat Anònima

RAMBLA DELS ESTUDIS, 8. - BARCELONA

Pensions diaries:

Per pèrdua de treball.

Estalvi de quotes.

Autoritzat per la Comissaria General de Segurs

Repartiment de beneficis.

BLOKS NOTES BAZAR de la UNION

a DEU céntims Unió, 3-BARCELONA

El mejor disolvente de los uratos
Asepsia de las vías urinarias
Oólicas nefríticas
Reuma articular
Nefritis
Rifus
Gota

UROMETINA
LAMBIOTTE HERMANOS
5-volumos Urotropia - Hexametileno tetramina - Formina

pidase
folleto expli-
cativo. Muestras
a los señores médicos
Agte. gen.: S. NAVARRO
Rambla del Centro, 8 y 10-Barcelona

**ANTIGUO JARABE
Y
PILDORAS ANTIRREUMÁTICAS**

"GUASCH"

Precio: 5 Plas frasco

Depositario:

Laboratorio "GUASCH"

De venta:

SEGALÁ · Rambla San José. 14.

HIJOS DE VIDALY RIBAS · Hospital. 2

FARMACIA DEL LICEO · San Pablo. 1

VICENTE FERRER Y CA · Plaza Cataluña

FARMACIA LA CRUZ

en todas las buenas farmacias.

BLOKS NOTES BAZAR de la UNION

a DEU céntims Unió 3-BARCELONA

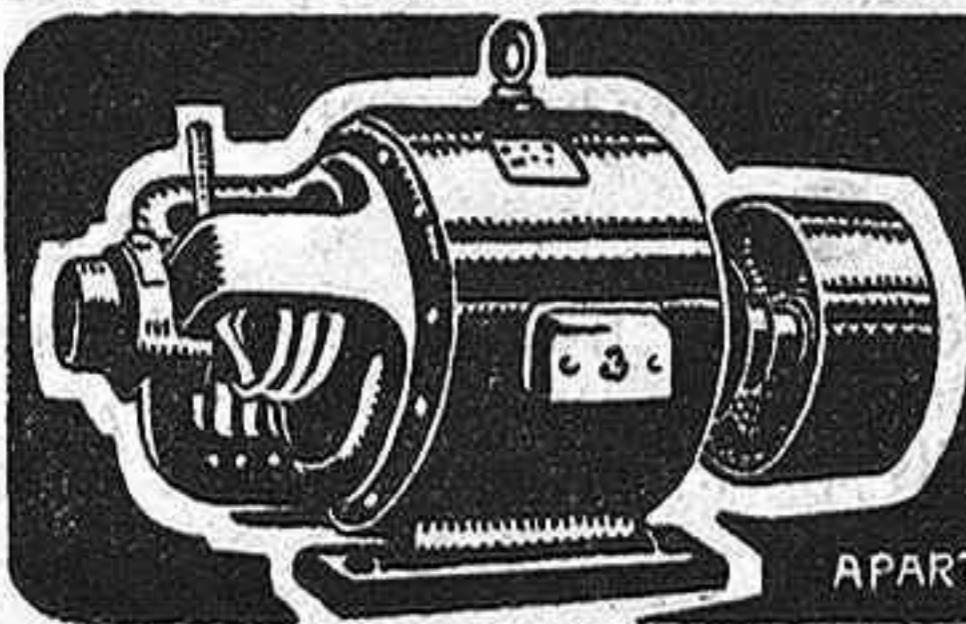
Antoni López

Impressor

Impressions comercials

Treballs de totes menes

Olm, 8, interior
Telèfon 4115 A

APARTAT 139

R. COLLI S.C. - BARCELONA

Representants i Depositaris de la Casa

ERCOLE MARELLI & C. - MILAN - MADRID

MOTORS · ELECTRE-BOMBES · ALTERNADORS · TRANSFORMADORS
DINAMOS · VENTILADORS · ETC. · DEMANIN-SE PRESUPOSTOS

MÉNDEZ · NUÑEZ Nº 17

TEL. A 1249

BAZAR DE LA UNIÓN
Carrer de la Unió, 3. - BARCELONA

Utils per a escriptori :: Tintes superiors :: Impressions comercials de totes menes

TABARIN "MORITZ"

GRANS FESTES TABARINESQUES

RESTAURANT DE PRIMER ORDRE

Plaça Sepúlveda, 183 :: Telèfon 2044 A

El día 4 de noviembre se pondrá a la venta el popular libro

EL AÑO EN LA MANO

ALMANAQUE - ENCICLOPEDIA DE LA VIDA PRÁCTICA
para 1919

El más ameno

El más instructivo

PRECIOS

En rústica: 1'50 ptas.

Encuadernado: 2 ptas.

EL AÑO EN LA MANO contiene entre otras cosas un perfecto calendario perpétuo, santoral, memorandum, agenda doméstica,

astronomía, historia, construcciones, inventos, medicina e higiene, zoología, feminismo, arte, música, religión, sport y juegos, economía, navegación, aviación, excursionismo, gimnasia, cocina, agricultura, notas académicas, política, militarismo, diplomacia, monumentos, esta-

distica, maquinaria, máximas y pensamientos, costumbres, muertos ilustres, pasatiempos,

caricaturas, refranes, concursos con regalos, etcétera, etc. EL AÑO EN LA MANO para 1919, contiene también extensas informaciones, entre ellas: Dramas de la casa de Austria, Grandes pintores y sus famosas pinturas, Resumen de un año de guerra, Noticias de la revolución rusa. Un sainete clásico español.

En premsa

En premsa

L'Esquella de la Torratxa

ALMANAC per a 1919

NOTA.—Tothom qui vulgui adquirir qualsevol de dites obres, remetent l'import en lliurances del Gir Postal o bé en segells de franqueig al llibreter Antoni López, Rambla del Mig, 20, Barcelona, la rebrà a volta de correu, franca de ports. No responem d'extravíos, si no's remet, además, un ral per a certificat. Als corresponsals se'ls otorguen rebaixes.

Dibuix de Apa

— Caram, caram!... Veiam si encara l'agafaré jol...

20 cèntims